

Є.Б. Смірнов¹, В.І. Ткаченко¹, О.М. Шмаков², В.Г. Малюга¹

¹ Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

² Національна Академія Національної гвардії України, Харків

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКАМИ (СИЛАМИ)

В статті розкривається методологія досліджень системи управління воєнною організацією в ретроспективі розвитку теорії управління.

Ключові слова: теорія управління, методологія, органи управління, прийняття рішення, об'єкт, предмет досліджень, напрямки досліджень.

Вступ

Теорія управління починала свій розвиток у політиці, потім закономірно захопила економіку та інші сфери відповідальності держави. Не обійшла стороною теорія управління й такий об'єкт управління, як воєнна організація держави – сукупність органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до законів України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем з боку суспільства і безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз [1].

Теорія управління здавна була об'єктом уваги всіх відомих філософів. Найголовнішими її проявами є держава й влада. Поняття «влада» виникло в древній Греції. Тут уперше з'явилася необхідність регулювання взаємин між громадянами й досягнення між ними згоди. Звідси й з'явилася влада як насильницька діяльність, яка через регулюючий вплив на людей спрямована на захист тих або інших суб'єктів.

Одну з перших теорій управління створив Конфуцій (551–478 рр. до н.е.). Ним була розроблена концепція шляхетної людини, не за походженням, а за вихованням. Давньогрецький філософ Платон (427–343 рр. до н.е.) трактував державу як максимально можливе втілення ідей миру в соціальному суспільстві. На його думку, у державі кожний повинен займатися своєю справою, не втручаючись у справи інших; ця вимога відповідає ієрархічній підпорядкованості в ім'я цілого. «Політика» Аристотеля (384–322 рр. до н.е.) починається словами: «Усяка держава являє собою якусь форму гуртожитку». Повна влада закону: «Закону пристрасть не властива». Аристотель увів класифікацію форм влади: три правильні (монархія, аристократія, політія¹) і

три неправильні (тиранія, олігархія, демократія). В епоху відродження найбільш відомими були роботи італійця Ніколло Макіавеллі. Його судження опиралися на принципи теорії управління Аристотеля, але основний мотив управління державою – відмова від усього в ім'я країни [2; 3].

Перший прорив у розвитку теорії управління був здійснений завдяки трудам американського інженера Фредеріка Уїнслоу Тейлора (1865–1915). Цьому у значному ступені сприяла обстановка, що складалася на початку ХХ століття в США: бурний розвиток промисловості, мережа залізниць зробила єдиний великий ринок робочої сили. Все це потребувало ефективного управління і створювало передумови для виникнення науки про управління.

Сучасна наука про управління починається з моменту виходу у світ книги Тейлора «Принципи наукового управління» (1911 р.).

Тейлор запропонував систему «наукового управління», яку характеризував таким чином: «Наука замість традиційних навиків; гармонія замість протиріч; співробітництво замість індивідуальної роботи; максимальна продуктивність замість обмеження продуктивності; розвиток кожного окремого робітника до максимально доступного йому рівня продуктивності і максимального достатку» [5, С. 120].

Іншим провідником нових ідей в управлінні був Емерсон, основний напрямок робіт якого був присвячений підвищенню продуктивності роботи не робочих, а управлінців. Він справедливо вбачав, що основною причиною марнування природних багатств і людських можливостей є неправильна організація управління.

ви поєднує в собі кращі сторони аристократії та демократії, але вільна від їх крайностей і недоліків;

б) це поняття також використовується (за аналогією з англ. polity) для позначення політичної одиниці будь-якого рівня, тобто воно використовується як родове для таких понять, як "незалежна община", "вождизм", "плем'я", "державна"

¹ Політія (грец. πολιτεία) як поняття має два основних значення:

а) форма державного управління, в якій, на думку Аристотеля, керує більшість в інтересах загальної користі. Дана форма держа-

Сформульовані Емерсоном [7] дванадцять принципів управління дотепер не втратили своєї актуальності: чітко поставлені цілі; здоровий глузд; компетентна консультація; дисципліна; справедливе відношення до персоналу; швидкий, надійний, повний, точний і постійний облік; диспетчеризація; норми і розклад; нормалізація умов; нормування операцій; письмові стандартні інструкції; винагорода за продуктивність.

Наступний прорив в науці про управління пов'язаний з працями Анрі Файоля (1841–1925). На протязі 30 років А. Файоль очолював крупну французьку металургійну і гірничодобувну компанію. Він прийняв її на межі банкрутства, а залишив одним з найміцніших французьких концернів [2].

А. Файоль у своїх працях не обмежувався рамками виробництва, а поширював свої ідеї на будь-яку організацію, яка є об'єктом управління. Він дав чітке визначення поняття «управління»: управляти, означає вести підприємство до його мети, використовуючи максимальні можливості з усіх ресурсів, які є в наявності та в його розпорядженні.

Історично наука про управління як самостійна наука виникла на початку XX століття. Що стосується теорії прийняття управлінських рішень, то ця наука починалася з розвитком наступних шкіл наукового управління і набула розквіту лише в середині століття.

Першою школою була школа наукового управління, засновниками якої були Тейлор, Френк і Лілія Гілберт, Генрі Гант [2]. Основною заслугою представників цієї школи було те, що вони вперше доказали: управління – самостійна спеціальність, і будь-яка організація у цілому виграє, якщо планувати і управляти проведенням робіт будуть спеціально підготовлені люди, які це роблять професійно.

Друга школа отримала назву класичної, або адміністративної. Вона пов'язана з іменами Анрі Файоля, Ліндела Урвіка та ін. Її прихильники намагалися створити універсальні принципи управління, розробляючи систему управління, структуру організації і управління робітниками [2].

До 50-х років XIX століття розвивалася школа людських відносин або, як її ще називають, неокласична школа, в якій цінувався людський фактор, як основний елемент ефективних організацій. Головною рекомендацією школи було використання ефективних прийомів управління людськими відносинами.

Поведінково-біхевіористська школа існує і сьогодні. Її представники вважають, що від правильного застосування науки про поведінку багато у чому залежить ефективність і окремого робітника, і організації у цілому.

Для організації ефективного управління представники будь-яких шкіл використовують декілька

підходів, за допомогою яких здійснюється обґрунтування та порівняння декількох розроблених пропозицій для прийняття рішень. До цих підходів відносяться кількісний підхід й процесний підхід. Очевидно, що кількісний підхід полягає у застосуванні кількісних методів аналізу, організації процесів моделювання. Процесний підхід розглядає досліджувані процеси як серію безперервних взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей за допомогою вирішення інших.

Обидва підходи значно трансформувалися та придбали у своєму інструментарії сучасні технології, передові методи математики та інших фундаментальних наук. Але кожен з підходів сьогодні базується на основних управлінських функціях: комунікації, виявленні проблеми, прийнятті рішень, плануванні, організації підготовки до виконання завдання, мотивації, контролі досягнення поставленої мети, забезпеченні та наданні допомоги.

Особливості таких функцій, а також необхідність розділення повноважень та відповідальності посадових осіб, надали функції прийняття рішення особливого статусу. Так з'явилися лінійні функції й штабні. Ще Олександр Македонський, вводячи у своїй армії штаби, відділив функцію ведення безпосереднього бою, яку делегував лінійним офіцерам, від функції управління бойовими діями, делегованою штабним офіцерам. З часом теорія управління відокремила теорію прийняття рішень.

Початком інтенсивного розвитку теорії прийняття рішень як окремої наукової дисципліни можна вважати 40-і роки, коли під час другої світової війни в Англії групі вчених було доручено вирішувати такі складні управлінські проблеми, як раціональне розміщення об'єктів цивільної оборони, вогневих позицій, оптимізація глибини підриву протичовнових бомб і конвою транспортних караванів.

У 50-60-ті роки склалася і набула широкого розповсюдження система методів прийняття управлінських рішень. Таку систему сформулювали у вигляді спеціальних дисциплін, таких, як дослідження операцій, системний аналіз, теорія ігор, управління технічними системами, теорія автоматичного регулювання та ін. [4].

У 70-і роки сформульована ідея про те, що організація, як відкрита система, пристосовується до різноманітного зовнішнього й внутрішнього середовища, а головні причини того, що відбувається усередненні організації, в першу чергу слід шукати поза нею. У 80-і роки починається пошук взаємозв'язків між типами середовища й різними формами управління, здійснюючи перехід від універсалізму до ситуаційного підходу.

90-і роки характеризуються посиленням в управлінні ідей технократизму, усвідомленням значення матеріальної, технологічної бази виробництва

для росту продуктивності і якості, коли з'єднуються види діяльності людей з перевагами технологічних факторів. Спостерігається посилення уваги й до різних форм демократизації управління, коли участь працівників відбивається на прибутках, збільшується їх роль в управлінні, у розділенні власності.

Постановка проблеми. Сьогодні інтерес до технологічних факторів залишається значним, що поширюється й на сферу військової діяльності. Аналіз тематики наукових досліджень з питань військового управління, воєнного мистецтва, будівництва збройних сил і інших військових формувань показує надмірне захоплення методологією у воєнних дослідженнях.

Звертання до методології приваблює в силу того, що в її рамках доводиться займатися загальними установками (вихідними посилками, принципами, що керують ідеями, правилами діяльності й ін.).

Здається, що тут немає строгих обмежень. Отже, можна лише на основі життєвого й службового досвіду, не прибігаючи до освоєння нових знань, визначати напрямки досліджень, а при удачі й вирішити великі завдання.

Предметом методології є організація діяльності, але лише продуктивна діяльність вимагає організації (застосування методології). Репродуктивна діяльність є зліпком, копією з діяльності іншої людини або копією своєї власної діяльності, освоєної у минулому досвіді. Продуктивна діяльність спрямована на отримання об'єктивно нового або суб'єктивно нового результату. Саме у випадку продуктивної діяльності й виникає необхідність в її організації, стає необхідним застосовувати методологію [4; 6].

Захоплення методологічними підходами до дослідження проблем стає самоціллю, часто обмежується класифікацією факторів і умов обстановки, без виходу на перспективні методи, умови їх застосування, розуміння меж їх дії.

Мета статті полягає у розкритті суті методології дослідження проблем оперативного управління військами (силами) та визначенні основних напрямків досліджень.

Викладання основного матеріалу

Методологія в традиційних галузях воєнної діяльності досить розвинена й забезпечує потреби воєнної практики. Методологія у дослідженнях є актуальною лише для тих напрямків діяльності, які є новими у пізнанні, стосуються не тільки збройних сил у цілому, але й їх родів і видів.

Військова наука по тих результатах, що зберігають значення й сьогодні, має тривалий період розвитку – протягом сторіч. І її методологія розроблена достатньо повно, щоб витратити час і сили на її удосконалення.

Приклади розвинутої методології у військовій справі включають напрямки:

будівництва збройних сил, що привело до необхідності комбінації в збройній боротьбі військових і невоєнних засобів, регулярних військових і іррегулярних формувань, і, навіть, збройного народу, прямих і непрямих дій;

дослідження воєнного мистецтва, що будується на зіставленні можливостей протиборчих сторін, визначенні шляхом моделювання військових і невійськових багатобічних дій значень показників їх ефективності, а на основі прийнятих критеріїв ефективності дій і досягненні намічених цілей здійсненні раціонального вибору доцільних варіантів замислу дій;

дослідження воєнного оперативного управління, що вимагає завчасної розробки можливих варіантів замислу рішень з застосування військових формувань і вибору тих з них (не одного тільки, а навіть декількох), які відповідають складній обстановці, а також не тільки до необхідності наукового супроводження завдань управління військами (силами), але й залучення науковців навіть до вирішення завдань з оперативного управління.

Але прийшов час, коли для військової практики корисніше робити упор не просто на методологію як сукупність принципів, ідей, правил, скільки на методи виявлення нових факторів, умов, засобів, форм, способів воєнної діяльності (на розвиток науково-методологічного апарата). Тоді органи воєнного управління отримують інструмент для формування конструктивних заходів. Методологія, звичайно відіграє значну роль, і дала багато корисних результатів. Однак, має місце й надмірне захоплення загальними питаннями методології, коли нема чого відповісти на запитання практики засобами конструктивного характеру (наприклад, технологічного, хоча мова про необхідність розвитку військових технологій не вгасає).

Мова йде про методологію досліджень у воєнній галузі науки. Тоді методологію досліджень треба розуміти як логічну організацію діяльності дослідника, що полягає у визначенні мети й предмета дослідження, підходів і орієнтирів у його проведенні, виборі засобів і методів, що дозволять досягти мету дослідження та отримати найкращий результат.

Мета дослідження, наприклад, системи управління військовою організацією має полягати в пошуку найбільш ефективних варіантів побудови структури системи управління, в організації її функціонування й розвитку.

Але це загальне уявлення про мету дослідження. На практиці проведення дослідження може переслідувати різні цілі, наприклад, моніторинг якості управління, формування атмосфери творчості й ін-

новацій у системі управління, своєчасне виявлення проблем, загострення яких може у ході ведення бойових дій знизити ефективність застосування військ (сил). Цілі дослідження можуть включати підвищення компетентності органів управління, оцінку якості варіантів замислу бойових дій, обраних стратегій та ін.

Цілі дослідження можуть бути поточними й перспективними, загальними й локальними, постійними й епізодичними. Методологія будь-якого дослідження починається з вибору, постановки й формулювання його мети.

Об'єктом дослідження може бути як система управління, так й стратегічні, оперативні й тактичні дії військ (сил), об'єктом дослідження можуть стати процеси підготовки й прийняття рішень у збройній боротьбі. У методологічному відношенні дуже важливим виявляється розуміння й облік класу обраного об'єкту дослідження. Якщо об'єкт дослідження відноситься до системи управління, то це означає, що основним її елементом є людина, діяльність людини визначає особливості всіх процесів функціонування й розвитку системи. Зв'язки між елементами системи управління, завдяки яким існує ця система, характеризують складні й суперечливі відносини між протиборчими сторонами, між елементами військової організації у всій ієрархії.

У будь-якому випадку, які б не застосовувалися сучасні технічні засоби управління, їх роль залежить від діяльності людини, в першу чергу, командирів.

Предмет дослідження визначає виявлена проблема. Проблема – це реальне протиріччя, що вимагає свого вирішення. Функціонування військової організації, її системи управління характеризується множиною різноманітних проблем, які виступають як протиріччя в военній стратегії, в оперативному мистецтві й тактиці застосування військ (сил), в оцінці умов обстановки, що, в першу чергу, створює противник, в процесах своєчасного їх врахування, в компетентності органів управління й готовності військ (сил).

Мета є основою виявлення й вибору проблем у дослідженні.

Важливим для методології дослідження є обрані підходи.

Підхід є ракурсом дослідження, це як би вихідна позиція, відправна крапка, з якої дослідження починається і яка визначає його спрямованість для досягнення мети. Підхід може бути аспектним, системним і концептуальним.

Аспектний підхід являє собою вибір однієї грані проблеми за принципом актуальності або за принципом врахування ресурсів. Так, наприклад, проблема розвитку структури органів управління може мати економічний аспект, воєнно-політичний, освітній та ін.

Системний підхід відбиває більш високий рівень методології дослідження. Він вимагає максимально можливого врахування всіх аспектів проблеми в їхньому взаємозв'язку й цілісності, виділенні головного й істотного, визначення характеру зв'язків між аспектами, властивостями й характеристиками.

Концептуальний підхід вимагає попередню розробку концепції дослідження, тобто комплексу ключових положень, що визначають загальну спрямованість, методику й наступність дослідження.

Підхід може бути емпіричним, прагматичним і науковим. Якщо він в основному опирається на досвід, то це емпіричний підхід, якщо базується на одержаних найближчих результатах проведених навчань, то прагматичний. Найбільш ефективним є, звичайно, науковий підхід, який характеризується науковою постановкою цілей дослідження й використанням наукового апарата в його проведенні.

Методологія дослідження повинна включати також визначення й формулювання орієнтирів і обмежень. Вони дозволяють проводити дослідження більш послідовно й цілеспрямовано. Орієнтири можуть бути м'якими й твердими, а обмеження – явними або неявними.

Головну роль у методології відіграють засоби й методи дослідження, які можна розділити на три групи: формально-логічні, загальнонаукові й специфічні.

Формально-логічні – це методи інтелектуальної діяльності людини, що становить основу досліджень проблем військового управління.

Загальнонаукові методи включають науковий апарат дослідження, який дозволяє оцінити ефективність військової діяльності.

Специфічні є методами, які народжуються специфікою військової організації й відбивають особливості її функціонування.

Виявлення й формулювання проблеми займає центральне місце в методології дослідження. Проблема визначає вибір методів дослідження й підходів, передбачення результатів і встановлення орієнтирів і обмежень.

Часто плутають проблему із завданням. Вони різняться тим, що завдання припускає знання алгоритму його виконання або вибір необхідного алгоритму з переліку відомих.

Найбільш типовими проблемами в дослідженні систем управління є проблеми реалізації органами управління функції цілеутворення, вдосконалювання структури управління, технології управління (розробки управлінських рішень), створення підсистем інформаційно-аналітичного забезпечення, розробки стратегій досягнення мети управління та ін. І кожен із цих проблем можна розв'язати тільки на основі її дослідження, тобто на основі визначення її

джерел, змісту, ролі в розвитку системи управління, наслідків нерозв'язання й можливостей вирішення.

Однією з проблем досліджень є недостатність, закритість практики застосування військ майже на всіх рівнях управління.

Сьогодні ми відстаємо у розвитку тактики. Так, ми знаємо, що тактика орієнтується на підрозділи родів військ або групи різнорідних підрозділів, що часто виконують завдання шляхом автономних дій, на розбіжних напрямках, у взаємодії з підрозділами сил спеціальних операцій і авіації, а роль командирів і штабів військових частин зводиться до визначення завдань, забезпеченню дій і підготовці підрозділів. Але це все книжкові знання, не вистачає досвіду.

Практика бойової підготовки не дала розвитку елементів наземного бою. Основна увага командирів звертається на підготовку військ до бою, оцінку обстановки, прийняття рішень, організацію взаємодії, управління й забезпечення. Спрямовується діяльність командирів на безпосереднє управління військами в бою, своєчасність застосування маневру та вибору його напрямку у зв'язку із зміною обстановки, а на форми й способи віддачі тактичних команд, постановки вогневих завдань уваги приділяється менше. Ці питання часто розглядаються як природний розвиток заходів підготовки військ, вирішення яких саме собою зрозуміло, і якщо за браком часу вони й залишаються не відпрацьованими, навчання військ багато не втрачають.

Практика бойової підготовки мирного часу навчила писанині, підміні реальних елементів обстановки й дій, що умовно враховуються. Багато часу недостатність ресурсів на бойову підготовку сприяли тому, що й керівники бойової підготовки як би не мали морального права строго питати з підлеглих за спрощенство, і тому навчання закінчувалися, як правило, з позитивними оцінками.

Керівники бойової підготовки при плануванні навчань звичайно займалися вибором району навчань, визначенням напрямків дій військ, їх завданнями, забезпеченням, організацією взаємодії й управління. Вони почували задоволення від організаторської роботи, але всі ці питання є заходами оперативного рівня, ніж тактики.

Частіше на командно-штабних навчаннях відпрацювання питань управління пропускається у часі (рахується звичайною справою формування дерева цілей, замислу оперативних (бойових) дій, прийняття рішень, організація зв'язку та забезпечення), що робить нереалізованими будь-які самі геніальні ідеї й завдання на стратегічному рівні.

Дії військових частин у бою подібні роботі машини, тому що багато чого передбачене ще на етапі підготовки: найближче й подальше завдання зрозумілі; дії розписані; завдання поставлені; відпо-

відальність покладена; бойовий порядок призначений; запаси накопичені; підготовка військ проведена. Але не досліджується поведінка командирів в мінливих умовах бою, що супроводжується випадковостями, і тут важлива роль командира: його інтуїція, ініціативність, рішучість, воля. Тобто на тлі необхідних чисто професійних умінь командира на перший план виходять психологічні засоби оперативного управління.

Практика військового управління та результати підготовки військ дозволяють сформувати актуальні напрямки досліджень систем управління військовими формуваннями різних рівнів.

Починаючи з верхнього рівня управління, необхідно продовжувати дослідження проблем управління міжвидовими військовими формуваннями військ (сил). Особливо це стосується проблем управління авіацією й ППО в загальновійськовій операції, при одночасному проведенні повітряної і загальновійськової операції, а також разом із стратегічною формою застосування Збройних Сил – Протиповітряної оборони України. Необхідно знайти відповідь на запитання: за чийм замислом та які органи управління керують авіацією на полі бою в загальновійськовій операції, хто визначає замисел та відповідає за застосування авіації й ППО у міжвидових формах застосування військ (сил).

У певних колах дотепер ставиться під сумнів доцільність об'єднання ВПС і ППО. Але й це питання стає на своє місце, якщо розглядати його не із внутрішніх міркувань того або іншого виду ЗС, а виходячи із важливості й складності боротьби за панування у повітрі в сучасних умовах. Потребує організації дослідження сучасної концепції повітряної операції.

Оскільки важливе значення й особливо на початку війни надається проведенню повітряних операцій, а без них наступ сухопутних військ у більшості випадків й не мислиться, у загальній системі збройної боротьби вирішальне значення здобувають активні погоджені дії всіх видів збройних сил по розгрому засобів повітряного нападу противника. З врахуванням того, що це завдання рахується головним й становить основний зміст усіх видів операцій, ця обставина повинна знайти відбиття у планах наукових досліджень.

Розвиток військової справи висунув до порядку денного питання про впровадження в оперативну діяльність військового керівництва інформаційних і психологічних засобів і методів протиборства при підготовці й виконанні завдань.

Проблема застосування інформаційних засобів і методів в оперативній діяльності командира приводить до необхідності дослідження змісту стратегії непрямих дій і впровадження її в практиці у всіх ланках військового управління. Тобто назріла необ-

хідність і в такому науковому напрямку, як дослідження шляхів обліку психологічних засобів і методів на ефективність оперативного управління.

Необхідно направляти теоретичні дослідження, адміністрування й виховну роботу на посилення психологічних аспектів в оперативному управлінні з метою інтегрування психологічних засобів впливу в діяльність командирів при безпосередньому керівництві підлеглими під час виконання завдань за призначенням (саме в динаміці дій).

Ми звикли при розгляданні питань управління оперувати поняттями системи управління: органи управління, пункти управління, система зв'язку, система автоматизації управління, що є технічним аспектом управління. Ми залишаємо осторонь сутність управління: вплив командира на підлеглих з метою виконання бойових завдань в умовах протидії противника.

Висновки

В статті розкрита суть методології дослідження проблем оперативного управління військами (силами) та визначені основні напрямки досліджень.

Для організації досліджень доцільно обрати такі проблеми, як проблема реалізації органами управління функції цілеутворення, вдосконалення структури управління, технології управління (розробки управлінських рішень), створення підсистеми інформаційно-аналітичного забезпечення, розробки стратегій досягнення мети управління та ін.

Необхідно досліджувати проблеми управління міжвидовими військовими формуваннями військ (сил). Особливо це стосується проблем управління авіацією й ППО в загальновійськовій операції, при одночасному проведенні повітряної і загальновійськової операції, а також разом із стратегічною формою застосування Збройних Сил – Протиповітряної оборони України.

До актуальних проблем військового управління доцільно віднести проблему впровадження в оперативну діяльність військового управління інформаційних засобів і методів протиборства, проблему інтегрування у діяльність командирів психологічних засобів впливу на підлеглих при безпосередньому керівництві під час виконання ними бойових завдань.

У дослідженнях необхідно звернути увагу на питання управління в більш широкому сенсі, а саме: що є загальним й особливим в управлінні; які закономірності, форми, методи управління є універсальними, а які діють у діапазоні конкретних умов; у чому полягають особливості національного стилю в управлінні, в організаційній поведінці; наскільки ці особливості важливі для досягнення бажаних результатів.

Список літератури

1. Закон України Про основи національної безпеки України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351).
2. Литвак Б.Г. Разработка управленческого решения: учебник; 6-е изд., испр. и доп. / Б.Г. Литвак. – М.: Дело, 2006. – 440 с.
3. Макиавелли Н. Избранное: пер. с итал. / Н. Макиавелли. – М.: Рипол, 1998. – 800 с.
4. Новиков А.М. Методология / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. – М.: Синтез, 2007. – 668 с.
5. Тейлор Ф.У. Научная организация труда / Ф.У. Тейлор. – НКПС, Транспечать. – М., 1925. – 615 с.
6. Тлумачний словник офіцера протиповітряної оборони з оперативно-тактичної підготовки / за ред. О.М. Шмакова. – Х.: ХВУ, 2000. – 122 с.
7. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности труда / Г. Эмерсон. – М.: Бизнес-Информ, 1997. – 198 с.

Надійшла до редколегії 10.01.2017

Рецензент: д-р військ. наук проф. Г.А. Дробаха, Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

МЕТОДОЛОГИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ВОЙСКАМИ (СИЛАМИ)

Е.Б. Смирнов, В.И. Ткаченко, А.Н. Шмаков, В.Г. Малуга

В статье раскрывается методология исследований системы управления военной организацией в ретроспективе развития теории управления.

Ключевые слова: теория управления, методология, органы управления, принятие решения, объект, предмет исследований, направления исследований.

METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH OF OPERATIONAL CONTROL OF TROOPS (FORCES)

E.B. Smirnov, V.I. Tkachenko, O.M. Shmakov, V.G. Malyuha

The article reveals the research methodology of military organization control system in the development of control theory

Keywords: control theory, methodology, controls, decision-making, the object, the subject of research, research areas.